

ΕΚΦΡΑΣΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ
ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΑΚΡΑΣΗ

Μεταξύ τινων καταλόγων τῶν ὄφφικίων τοῦ παλατίου Κων-
σταντινουπόλεως, ἐκδεδομένων ἐν τοῖς εἰς τὸν Κωδινὸν σημειώ-
μασι τοῦ Gretser καὶ τοῦ Goar¹, εὑρηται καὶ τις ἔμμετρος, παρα-
δεδομένος ἀνωνύμως ἐν τινι κώδικι τῆς ἐν Παρισίοις Βιβλιοθή-
κης Μαζαρίνου. Περὶ τούτου ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ μνείας τοῦ
Νικηφόρου Χούμνου, τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου καὶ τοῦ αὐτο-
κράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου ὑπετόπασεν ὁ Krum-
bacher, ὅτι συνετάχθη περὶ τὸ 1328, ὑπὲρ τὸ μέτρον κατ' ἐ-
μὴν γνώμην καταβιβάζων τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ².
Ὁ αὐτὸς δὲ κατάλογος φέρεται, ἐπ' ἴσης ἀνωνύμως, ἐν τῷ ὑπ'
ἀρ. 152 κώδικι τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Παντελεήμονος, ἐξι-
κνούμενος μόνον μέχρι τοῦ στίχου 97³, λειπόντων ἄρα τῶν ἐν
τῷ κώδικι Μαζαρίνου ὑπολοίπων πεντήκοντα στίχων, ἐν οἷς
καὶ ἐκαῖνοι (στ. 103-108), ἐφ' ὧν ἐστήριξεν ὁ Krumbacher
τὴν περὶ τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως τοῦ στιχουργήματος γνώ-
μην. Σώζεται δὲ ὁ κατάλογος οὗτος, ἐπ' ἴσης μόνον μέχρι τοῦ
97 στίχου, καὶ ἐν τῷ κώδικι 167 τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Διο-
νυσίου, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα⁴, ὅπου εὑρη-
ται ἐν παλαιᾷ ἀριθμήσεως φ. σμγ^α — σμδ^β. Ἄλλ' ἄξιον λό-

¹ Codinus Cuiopalates ἐκδ. Βόννης σ. 211-219.

² Geschichte der byzantinischen Litteratur σ. 427. ἑλλ. μεταφράσεως
Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 44.

³ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου ὄ-
ρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κωνταδρυγίᾳ τῆς Ἀγγλίας. 1900. Τόμ. Β' σ. 303
ἀρ. 18.

⁴ Αὔστρ: Τόμ. Α' σ. 353 ἀρ. 49.

γου εἶνε, ὅτι ἐν τῷ κώδικι τούτῳ τὸ στιχούργημα φέρει καὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου παρακοιμωμένου κῦρ Ἰωάννου τοῦ Φακρασῆ Ἐκφρασις περὶ τῶν βασιλικῶν ἐφφικίων». Τέλος δὲ τὴν αὐτὴν ἀναγραφὴν εὐρίσκομεν ἐκδεδομένην πλήρη, οἷαν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κωδινού, ἀλλὰ καὶ πεπλουτισμένην ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις μέχρι τοῦ 23 τῆς ἐκδόσεως ταύτης διὰ προσθήκης ἐν τῷ μεταξύ ἑτέρων ἑνδεκα στίχων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῶν μνημονευομένων ἀρχόντων, παρὰ τῷ Ἐμμανουήλ Miller ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ποιημάτων τοῦ Μανουήλ Φιλῆ¹. Συμπεριελήφθη δ' εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην, διότι ὁ Miller εὔρε τὸ στιχούργημα οὕτως ἔχον ἐν τῷ Κοϊσλινιανῷ κώδικι 2991^A τῆς νῦν Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων, φ. 422^B κ. ἐ., γεγραμμένῳ τῷ 1419, ἐν ᾧ τὸ στιχούργημα περιλαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τοῦ Φιλῆ», εἰ καὶ ὁ Miller ἔρθως ὑπεσημείωσε sub nomine Philae, cujus pou est².

Ἔνεκα δὲ τῶν ἀξίων λόγου ἀπὸ τῆς παρὰ τῷ Κωδινῷ ἐκ τοῦ Μαζαρινείου κώδικος ἐκδόσεως (M) διαφορῶν τοῦ Διονυσιακοῦ κώδικος (Δ), συμπιπτουσῶν ἐν πολλοῖς πρὸς τὰς διαφόρους γραφὰς τοῦ Κοϊσλινιανοῦ (Κ), δὲν ἐθεώρησα περιττὴν τὴν ἐκ νέου ἐνταῦθα ἔκδοσιν τοῦ ἐν αὐτῷ σωζομένου μέρους τοῦ στιχουργήματος, λυπούμενος, ὅτι δὲν ἔχω νὰ παραθέσω καὶ τοῦ κώδικος τῆς ἀγιορειτικῆς μονῆς Παντελεήμονος τὰς γραφὰς.

Ἔχει δὲ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ στιχουργήματος, οὕτω κριτικῶς ἀποκαθιστάμενον, ὡδε·

¹ Manuelis Philae carmina. Ἐν Παρισίοις. 1857. Τόμ. Β' σ. 407 κ. ἐ.

² Ὁ *Omont* (Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale. Ἐν Παρισίοις. 1888. Τόμ. Γ' σ. 82) ὡς ἐξῆς περιγράφει τοὺς στίχους τούτους: Manuelis Phile versus in laudem magni domestici Joannis Cantacuzeni.

- Ὁ μὲν χορηγὸς τῶν θείων χαρισμάτων
 δίδωσιν ἡμῖν τὴν κάτω σκηπτουχίαν,
 εἰκόνα λαμπρὰν τῆς αὐτοῦ βασιλείας
 ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις
 5 δείκνυσι σαφῶς ἀγαθῶν τῶν μελλόντων.
 Ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν εὐσεβὴς στεφηφόρος
 θεοῦ τις εἰκὼν, εἰ σπουδάζει τοὺς τύπους
 ἔργοις βεβαιοῦν, ἀρεταῖς ἐστεμμένος,
 ἀμείβεται δὲ δωρεαῖς τοὺς ἀρίστους
 10 τιμῶν ὑπεξείρων τε σταθμοῖς καὶ μέτροις,
 καὶ βασιλικῶς ἀνύψοι τοὺς ἐν τέλει,
 οὓς τῷ λόγῳ δίδωμι συγγράφειν τέως,
 ὡς ἂν ὁ βυθὸς μὴ καλύψῃ τῆς λήθης,
 ἃ βασιλικὴ κεκύρωσεν ἢ κρίσις
 15 χρόνος τε μακρὸς ἐπρέσβευσεν ἐς δεῦρα.
 Μετὰ τὸν αὐτάνακτα δεσπότης ἔστι,
 δεύτερον ἀξίωμα σεβαστοκράτωρ
 καὶ καῖσαρ εὐθύς, ὑποδάθρα τοῦ κράτους,
 ὁ πανυπερσέδαστος συγκλήτου πρῶτος,
 20 πρωτοδεστιάριος λαμπρὸς ἀξίαν.
 Οὗτοι καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς πεδίλοις

3. αὐτοῦ ΔΚΜ 5. δείκνυσι ΚΜ : δείκνυσει Δ 8. ἀρεταῖς ΔΚ : ἀρετῶν Μ
 9. ἀμείβεται ΚΜ : ἀμοίβεται Δ δωρεαῖς Δ : πάλιν δωρεαῖς ΚΜ 10. τι-
 μῶν Δ : τιμαῖς ΚΜ σταθμοῖς Δ : σταθμῶν ΚΜ 11. βασιλικῶς ΔΚ : βασι-
 λικῶν Μ 14. βασιλικὴ ΚΜ : βασιλικῆ Δ 15. ἐπρέσβευσεν ΔΚ : ἀπέσβευσεν Μ
 ἐς δεῦρα Κ : ἐσδεῦρα Δ : εἰς δεῦρα Μ 16. ἔστι ΚΜ : ἐστι Δ Μετὰ τὸν
 στ. 16 ἐν τῷ Κ οἱ ἐξῆς ἐν ΔΜ λείποντες στίχοι·

βασιλείῳ κλήσει τετιμημένος
 καὶ τῇ κεφαλῇ χρυσευθρᾷ (Miller χρυσεουθρᾷ) καλύπτραι
 μετὰ μαργάρων λαμπρῶς κεκοσμημένη,
 τοὺς δὲ γε πόδας ὀξυλεύκοις πεδήλοις (Miller πεδίλοις)
 σὺν ἐφροστροῖσι καὶ χαληνοῖς (Miller χαλινοῖς) ὁμοίως

17. καῖσαρ ΚΜ : καίσαρ Δ Μετὰ τὸν στ. 18 ἐν τῷ Κ οἱ ἐξῆς ἐν ΔΜ λεί-
 ποντες στίχοι·

τοῖς βενέτοις χρώμασι πεποικιλμένη (γρ. πεποικιλμένοι)
 καὶ ταῖς κεφαλαῖς χρυσευθραῖς καλύπτραις
 σὺν ἐφροστροῖσι καὶ χαληνοῖς (Miller χαλινοῖς) ὁμοίως·
 πλὴν τοῖς ἀετοῖς πλέον σεβαστοκράτωρ.

21. πεδίλοις ΔΜ : πεδήλοις Δ

τὴν πρώτην ἐσχήκασιν ἐν τέλει τάξιν.

Ὁ μέγας ὁ δοῦξ μετ' αὐτοῦς ἀνεδείχθη.

Τούτῳ κοινωνὸς ὁ δομέστικος μέγας

25 καὶ τρίτος αὐτοῖς πρωτοστράτωρ ἀξίαν.

Λογοθετῶν μέγιστος, σοφίης γέρας.

Στρατοπεδάρχης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις.

Τούτων ἐρυθραῖς ἐκ χρυσοῦ ταῖς καλύπτραις

δρα κεφαλὰς αἰεὶ κεκοσμημένας.

30 Ὅρα πριμμικήριον, φιλότης, μέγαν,

πεντάδος ἡγούμενον λαμπρῶς δευτέρως,

δεύτερον μέγαν κονόσταυλον ἀξίαν,

τρίτον σεβαστῶν τὸν πρῶτον ἐπὶ τούτοις·

κοσμεῖ τε λαμπρῶς ὁ πιγκέρνης τὴν τάξιν

35 καὶ παρακοιμώμενος σφενδόνης πέμπτος.

Ὁ παρακοιμώμενος ἄλλος κοιτῶνος·

ὁ μέγας βαΐουλος ἔπεται τούτῳ,

τρίτην τε πληροῖ τάξιν κουροπαλάτης.

Εἰσέρχεται δὲ βεστιαρίτης πρῶτος

40 εἰς οἶκον βασιλείου, ὡς ἔθος, πράξων,

δομέστικος δεύτερος, ὁ τῆς τραπέζης

ἄλλος ἐπ' αὐτῆς μετ' αὐτὸν τεταγμένος.

Καὶ τὸν γενικοῦ λογοθέτην εἰσόρα,

εἶτα παπίαν εἰσιόντα τὸν μέγαν,

45 σὺν τούτοις τὸν ἑπαρχὸν καλύπτρα ξένη.

Ἐβδομος δρουγγάριος τῆς βίγλης μέγας

22. ἐν τέλει KM : ἐντελεῖ Δ Μετὰ τὸν στ. 22 ἐν τῷ K οἱ ἐξῆς ἐν ΔM λείποντες στίχοι·

Ὁ μὲν γὰρ κηροῖς (Miller : Fort. κηροῖς), ὁ δὲ πρασίνοις χρῆται καὶ ταῖς κεφαλαῖς χρυσερυθραῖς καλύπτραις.

24. τούτῳ Δ : τούτῳ KM 26. λογοθετῶν ΔK : λογοθέτης M 29. ὄρα ΔK : ὄρα M 31. λαμπρῶς δευτέρως M : λαμπρὸν δευτέρως Δ : ἰδὸν τῆς τρίτης K κονόσταυλον Δ : κονοσταῦλον K ; κονεσταῦλον M 33. σεβαστῶν K : σεβαστῶν ΔM 34. κοσμεῖ τε ΔM : κοσμεῖται K 35. καὶ ΔK : λείπει M

36. ὁ ΔM : καὶ K 37. ἔπεται KM : ἔπεται Δ τούτῳ KM : τούτῳ Δ 40. βυσιλείου ΔK : βασιλέως M 42. ἐπ' M : ὑπ' ΔK 43. γενικοῦ K : γενικῶν ΔM 44. παπίαν ΔK : παππίαν M εἰσιόντα ΔMK : εἰσιόντα Miller μέγαν ΔM : μέγα K 45. καλύπτρα ξένη ἔγραψα κατὰ τὴν πρότασιν τοῦ Miller : καλύπτρα ξένη ΔKM 46. δρουγγάριος ΔM : δρουγκάριος K βίγλης Δ : βίγλας KM

καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἑταιρειάρχης μέγας
ὁ λογοθετῶν σὺν αὐτῇ τῆς τοῦ δρόμου,
εἶτα χαρτουλάριος ἀξίαν μέγας.

50 Εἶτα μετ' αὐτὸν μυστικός ἐπεισίζτω
καὶ βασιλικὸς πρῶτιστος τοῦ σεκρέτου.
"Ὅρα καὶ στρατοῦ τὸν καλὸν ἐπιστάτην
καὶ τῶν πλωίμων ὄρουγγάριον τὸν μέγαν.

55 Ἴδου καὶ σχολῶν ὁ δομέστικος ἦξει,
καὶ τὸν τῆς αὐλῆς πριμμικήριον ἕρα,
καὶ πρωτοσπαθάριος λαμπρῶς εἰσίζτω
ἀρχων τε μέγας καὶ τζκούσιος μέγας,
αὐλῆς ὁ τατᾶς σὺν τῷ πραιίτωρι δήμου.

60 Ἰδὼν οὐκ εὐχάρων λογοθέτης ἐρχέσθω
καὶ τῶν λογιστῶν ὁ μέγας συνεισίζτω.
"Ὅρα καὶ σκουτέριον, ἐκ τῆς ἀσπίδος
τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν.
Πρῶτος μετ' αὐτὸν τῶν κυνηγῶν ἐκρίθη,
ἀλὸς ἀμηρᾶς ναυαρχῶν ἀνεδείχθη.

65 Ἴδου βασιλεῖ τὰς δεήσεις προσφέρει,
λαχὼν τὴν τιμὴν ἐκ τῶν ἔργων πρεπόντως.
Ἄδνουμιαστῆς ὁ μέγας μοι χαιρέτω.
Τούτῳ παρεπόμενος οὗτος καιαίστωρ,
καισάρων ἀξίωμα λαμπρῶν τῶν πάλαι.

70 Λογοθέτην ὄρα μοι κἂν στρατιώταις.
Ἐξ ἱεράκων ὁ πρῶτος τὴν ἀξίαν.
Ὁ βήλου κριτῆς μετ' αὐτοὺς ἐκυρώθη.
Διερμηνευτῶν ὁ μέγας προηγείσθω,
καὶ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης εἰσίζτω,

48. λογοθετῶν ΔΜ : λογοθέτης Κ σὺν αὐτῇ Δ : μετ' αὐτὸν ΚΜ 49. χαρ-
τουλάριος ΔΜ : χαρτουλλάριος Κ 51. καὶ Κ : λείπει ΔΜ 53. καὶ ΔΚ :
λείπει Μ τῶν ΚΜ : τὸν Δ πλωίμων ΚΜ : πλοῖμον Δ 56. λαμπρῶς ΚΜ :
λαμπρῶς Δ 57. τε ΚΜ : τὲ Δ 58. αὐλῆς ὁ τατᾶς—δήμου Δ : δήμου τε
πραιίτωρ ὁ τατῆς αὐλῆς τε Μ : δήμου τε πραιίτωρ ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς Κ
59. τῶν Δ : ὁ τῶν Μ : ὁ Κ ἐρχέσθω ΔΚ : ἐρχέτω Μ 60. λογιστῶν ΔΚ :
λόγων (λογιστῶν ?) Μ 61. σκουτέριον ΔΚ : σκουτάριον Μ 63. μετ' αὐ-
τὸν ΚΜ : μεταυτων Δ 64. ἀμηρᾶς Μ : ἀβηρᾶς Δ : ἀμυρᾶς Κ (ἀμυρᾶς Mil-
ler) 65. προσφέρει ΔΜ : προσφέρειν Κ 66. λαχὼν ΔΚ : λαλῶν Μ
68. οὔτως Δ : οὔτω Μ 69. καισάρων—πάλαι ΔΜ : λείπουσι Δ 70. κἂν
ΚΜ : κἂν Δ 72. κριτῆς ΚΜ : κριτῆς Δ αὐτοὺς ΚΜ : αὐτὸν Δ

- 75) καὶ τούτοις ἀκόλουθος σεμνῶς ἐπέσθω,
καὶ τῶν ὄρφανῶν ὁ τροφεὺς συνεισίτω,
καὶ βασιλικῶν ὁ νοταρίων πρῶτος,
φοσσάτου κριτῆς ἐξετάζων τὰς δίκας,
καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἀναμνήσεις προσάγει
80) σεμνῶς βασιλεῖ, κεκλημένος ἐκείθεν.
Ἴδου καὶ δομέστικον τειχέων σκόπει.
Πρωταλλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν,
εἶτα τετάχθω βεστιάριου τρίτος.
Μονοκαβάλλον στρατοπεδάρχης οὗτος,
85) ἄλλος μουρτιάτων, τζαγγρατόρων, τζακῶνων.
Ὅρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
ἄλλον προκαθήμενον βεστιάριου.
Τούτῳ τῆς αὐλῆς ὁ λογιστῆς ἐπέσθω
καὶ διοικητῆς ὁ μέγας συντετάχθω,
90) ὁ τῶν Βλαχερνῶν προκαθήμενος οὗτος,
ἄλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου παλατίου.
Ὁ τῶν ἐφῶν δομέστικος θεμάτων.
Τούτῳ δυσικῶν ὁμότιμος ἐκρίθη,
Ὁ πρωτοκόμης, καὶ μετ' αὐτὸν παπίας,
95) ἑταιρειάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἄρχων,
ὁ μυρταΐτης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις,
καὶ δὴ σεβαστὸς καὶ δρουγγάριος στόλου.

Τὸν Ἰωάννην Φακρασὴν τὸν κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Διο-
νυσιακοῦ κώδικος ἄρξαντα τὴν ἀρχὴν παρακοιμωμένου ἔρθῶς
ὑπέθεσε κατὰ τὰνωτέρω λεχθέντα ὁ Krumbacher ζήσαντα ἐπὶ
Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282-1328), ἅτε ἐν τῷ ὑπο-
λείπῳ μέρει τοῦ περὶ τῶν ὄρφικῶν ἐμμέτρου συνταγματίου,
τῷ λείποντι ἀπὸ τῶν δύο ἀγιορειτικῶν κωδίκων, ἐν στ. 102 - 6

75. σεμνῶς K : σεμνός ΔΜ ἐπέσθω KM : ἐπέσθω Δ 78. φοσσάτου K :
φοσσάτου Δ : φοσσάτου Μ κριτῆς KM : κριτῆς Δ 79. προσάγει KM : προσ-
φέρει Δ 80. κεκλημένος KM : κεκλειμένος Δ 84. οὗτος KM : οὗτος Δ
85. τζαγγρατόρων ΔΜ : τζαγγρατόρων K τζακῶνων Μ : τζακῶνων ΔΚ
86. τὸν KM : τοῦ Δ 89. διοικητῆς KM : διοικητῆς Δ 90. ὁ K : καὶ ΔΜ
91. πρὸ αὐτοῦ KM : προαυτοῦ Δ 93. δυσικῶν Δ : δυτικῶν KM
94. παπίας K : παπίας ΔΜ 97. δρουγγάριος ΔΜ : δρουγκάριος K

μνημονεύοντα τοῦ (Νικηφόρου) Χούμνου, τοῦ (Θεοδώρου) Μετοχίτου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου (Παλαιολόγου) διὰ τῶν ἐξῆς στίχων·

Ἔγνωμεν λαμπρὸν τὸν Χούμνον¹ καυκλείου
στάσιον ἔχοντα μείζονα τῆς προτέρας,
καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχίτην,
λογοθέτην μέγιστον, σοφίας λήξιν,
φόροῦντα χρυσῆν ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν.
ἦν δῶρον αὐτῷ συνανέχοντι κράτος
ἄναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.

Εἶνε δὲ πιθανώτατα αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Ἰωάννης Φακρασῆς, πρὸς ὃν ἐστάλη μία τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου, ἐν ἣ παρακαλεῖ τὸν λόγιον ἐκεῖνον ἄνδρα νάποστείλῃ εἰς αὐτὸν βαμβακίνας, ἧτοι φύλλα βομβυκίνου χάρτου, ἐκ μόνης θατέρας τῶν ἐπιφανειῶν γεγραμμένας καὶ παρερριμμένας παρ' αὐτῷ, αἵτινες μόνον εἰς ἕξαιψιν φλογὸς θὰ ἦσαν χρήσιμοι εἰς αὐτόν². Ὁ αὐτὸς δὲ εἶνε καὶ ὁ ἄνευ προωνυμίου Φακρασῆς, εἰς ὃν, τότε ὄντα λογοθέτην τῶν ἀγγελῶν καὶ ἴσως τῷ 1329 ἐν Θεσσαλονίκῃ διατρέθοντα, ἔγραψεν ὁ Μάξιμος Πλανούδης πολλὰς τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, καὶ ὅστις, καθ' ἃ φαίνεται ἐκ μιᾶς αὐτῶν, ὑπέπεσέ ποτε εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἧτις ἠλπίζετο, ὅτι ἔμελλε νὰ εἶνε παροδική³. Πρὸς τὸν αὐτὸν δ' ἀπευθύνεται πιθανῶς καὶ μία ἐπιστολὴ τοῦ Νικηφόρου Χούμνου, ἐπιγραφομένη ἀπλῶς τῷ «Φακρασῆ»⁴.

Ἀνῆκε δ' ὁ Ἰωάννης Φακρασῆς εἰς οἶκον οὐκ ὀλίγους ἀναδείξαντα ἐπιφανεῖς ἄνδρας ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Παλαιολό-

¹ χούμνον K : χουμνόν M

² Σωφρονίου Εὐδοκράτιάδου (Λεοντοπόλεως) «Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου ἐπιστολαί» ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Φάριφ "Ἔτος Β' Τόμ. Γ'", 1909, σ. 34.—Πρὸς M. Maximilianus Treu Maximi monachi Planudis epistolae. Ἐν Βερολίκῳ. 1900 σ. 197.

³ M. Treu ἐνθ' ἀγ. σ. 7 κ. ἐ., 9 κ. ἐ., 15 κ. ἐ., 19 κ. ἐ., 21 κ. ἐ., 27 κ. ἐ., 29 κ. ἐ., 30 κ. ἐ., 31 κ. ἐ., 34 κ. ἐ. Ἴδε ἰδίως σ. 34 κ. ἐ. καὶ σ. 198.

⁴ Παρὰ Poissinaud Anecdota Nova. Ἐν Παρισίῳ. 1844 σ. 13 κ. ἐ.

γων, ὧν τινὰς ἀνέγραψεν ὁ Λέων Ἀλλάτιος¹, εἶτα δὲ ὁ Fabricius² καὶ ὁ Μαξιμιλιανὸς Τρεν³. Εἶνε δὲ οὗτοι οἱ ἐξῆς, προστιθεμένων καὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντων⁴ καὶ διαλυομένων προτέρων τινῶν συγχύσεων ἄλλων τε καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.

Μανουὴλ Φακρασῆς, ζήσας ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου (1261-1282) ἢ ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου (1282-1328), πάντως δὲ θανὼν πρὸ τοῦ 1320, ἐπειδὴ ἔχομεν σωζόμενα εἰς αὐτὸν τρία ἐπιτάφια ἐπιγράμματα ἀνωνύμου εἰς πολιτικούς στίχους ἐν τῷ Μαρκιανῷ κώδικι 484, γραφέντι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1316 καὶ 1320 ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Τρικλιεῖου⁵. Εἶνε δὲ ὁ Μανουὴλ Φακρασῆς οὗτος πάντως αὐτὸς ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἔχομεν καὶ ἐπιτύμβιους στίχους τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ, μὴ ἔχοντάς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τὸ προωνύμιον τοῦ ἀνδρός. Τοὺς στίχους τούτους ἐξέδωκε πρῶτος ὁ Λέων Ἀλλάτιος⁶ καὶ ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν ὁ Fabricius⁷ καὶ εἶτα ὁ Wernsdorf⁸. Καὶ καθώρισε μὲν ἤδη ὁ Wernsdorf⁹, ὅτι τὸ ἐπιτύμβιον τοῦτο δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὸν πρωτοστράτορα Γεώργιον Φακρασῆν, περὶ οὗ κατωτέρω, ἀλλ' ἐσφαλμένως λέγει, ὅτι ὁ θρηνούμενος εἶνε ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν Ἰωάννης, περὶ οὗ εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἐλύθη ὀριστικῶς διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ

¹ In Roberti Creyghthoni Apparatum, versionem, et notas ad historiam Concilii Florentini scriptam a Silvestro Syropulo de Unione inter Graecos et Latinos Exercitationes. Ἐν Ῥώμῃ. 1674 σ. 702 κ. ε.

² Fabricius-Hartles. Bibl. graeca. Ἐν Ἀμβούργῳ. 1808. Τόμ. ΙΑ' σ. 707.

³ M. Treu ἐξ' ἀν. σ. 187 κ. ε.

⁴ Πρβλ. Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Θ', 1912, σ. 407 ἐν στίμ. 12.

⁵ Krumbacher Geschichte der byz. Litteratur σ. 780. ἑλλ. μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 759. Ὁ Krumbacher ὀρθῶς ταύτιζει τὸν Μανουὴλ Φακρασῆν τοῦ ἀνωνύμου ἐπιγραμμικογράφου πρὸς τὸν Μανουὴλ Φακρασῆν τοῦ Φιλῆ, ἀλλὰ σφάλλεται ταύτιζων τοὺς δύο τούτους πρὸς τὸν κατωτέρω ὡς ἡμῶν μνημονεύομενον πρωτοστράτορα, ὅστις εἶνε πιθανώτατα ὁ Γεώργιος Φακρασῆς.

⁶ Ἐνθ' ἀν. σ. 703 καὶ ἐν τῷ De Georgiis κατὰ τὸν Wernsdorf Manuelis Philae Carmina graeca. Ἐν Λειψίῳ. 1768 § 7 τοῦ Προλόγου.

⁷ Bibliotheca graeca. Ἐν Ἀμβούργῳ. Τόμ. Ι' σ. 542.

⁸ Ἐνθ' ἀν. σ. 326 κ. ε.

⁹ Ἐνθ' ἀν. σ. 326 καὶ ἐν § 7 τοῦ Προλόγου.

Ἰμμανουήλ Miller ἐκ τοῦ φ. 225^b τοῦ Λαυρεντιακοῦ Plut. XXXII cod. XIX¹ ἐκδόσεως πληρεστέρου τοῦ ποιήματος τούτου, οὗ περὶ τὸ τέλος φέρεται ὁ στίχος Σιδηριώτης Φακρασῆς κεῖται, ξένη². Τὸ δὲ προωνύμιον τοῦ Φακρασῆ Σιδηριώτου τούτου μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἄλλου ποιήματος τοῦ Μανουήλ Φακρασῆ « Εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον », γεγραμμένου ὡς ἀπὸ τοῦ Σιδηριώτου καὶ καταλήγοντος εἰς τοὺς στίχους

Θικτρὸς Μανουήλ Φακρασῆς δοῦλος τάδε
Σιδηριώτης τῷ προέδρῳ Μυρέων³.

Γεώργιος Φακρασῆς, ἄρχων ἰππικῆς δυνάμεως ἐν ἔτει 1342, εὖ ποιεῖται μνείαν ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός⁴ καὶ ὁ Νικηφόρος Γρηγοράς⁵, καλῶν αὐτὸν στρατηγόν. Ὁ αὐτὸς δὲ εἶνε πάντως ὁ Φακρασῆς ὁ ἄνευ τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος μνημονευόμενος παρὰ τῷ Καντακουζηνῷ ὡς πρωτοστράτωρ τῷ 1346⁶ καὶ πάλιν ἔπειτα τῷ 1351⁷. Ὁ αὐτὸς δὲ βεβαίως εἶνε καὶ ὁ ὕφ' οὗ ἐγράφη ἡ « Ἐπίτομος κατὰ τὸ δυνατόν διήγησις παρέντος καὶ αὐτηκόου γεγονότος τῆς ἐπὶ τοῦ παλατίου ἐνώπιον τοῦ βασιλέως [Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ] διαλέξεως τοῦ Θεσσαλονίκης Γρηγορίου [τοῦ Παλαμᾶ] καὶ [Νικηφόρου] Γρηγορά τοῦ φιλοσόφου », ἥτις φέρεται ἐν τοῖς κώδικεσιν ὡς ἔργον « Φακρασῆ τοῦ πρωτοστράτορος »⁸.

¹ Ἴδε Baulini Catalogus codicum manuseriptorum bibliothecae Mediceo-Laurentianae. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1766. Τόμ. Β' σ. 160.

² Miller ἐνθ' ἄν. Τόμ. Α' σ. 379.

³ Miller ἐνθ' ἄν. Τόμ. Α' σ. 211 ἐν τέλει τοῦ ἀρ. CV.

⁴ Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 195, 11 (Βιβλίου Γ' κεφ. 32). Παρὰ τῷ Fabricius ἐνθ' ἄν. ἐσφαλμένως ἢ παραπομπή, εἰς III, 22.

⁵ Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 627, 19.

⁶ Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 585, 3. Ἐσφαλμένως ἐκάλεσ' αὐτὸν Ἰωάννην ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Θ' σ. 408 ἐν σημ. καὶ ἐταύτισα πρὸς τὸν γραψάντα τὴν ἔκφρασιν περὶ τῶν βασιλικῶν ὁφφικίων.

⁷ Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Γ' σ. 196, 3.

⁸ Malthaei Notitia codicum S. Synodi. Ἐν Μόσχᾳ 1776 ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κώδικος CCCXXIV κατὰ Fabricius-Harles Τόμ. ΙΑ' σ. 707. Ἴδε γίν Βλαδιμήρον Κατάλογον τῶν κωδικῶν τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης Μόσχας (ῥωσιστί). Ἐν Μόσχᾳ 1894 σ. 347 ἀρ. 32. Πρὸς. σ. 383, ἀρ. 17.— Σπυρ. Π. Λάμ-

Φακρασῆς μέγας πριμμικήριος, εἰς ὃν οὕτως ἐπιγράφεται ἀνέκδοτος ἐπιστολή τοῦ Δημητρίου Κυδώνη, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ἡ φιλία αὐτοῦ οὐ μόνον πρὸς τὸν ἐπιστέλλοντα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον, ἦτοι τὸν Ἰωάννην Καντακουζηνὸν, τὸν ἔπειτα αὐτοκράτορα¹. Ἐγράφη ἄρα ἡ ἐπιστολή ἐκείνη πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1341 ἀναρρήσεως τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ κατὰ ταῦτα ὁ Φακρασῆς ἦτο πριμμικήριος ἐπὶ Ἀνδρονίκου Γ' Παλαιολόγου. Ἐχομεν δὲ τοῦ αὐτοῦ Κυδώνη καὶ δύο ἄλλας ἐπιστολάς, ἐπιγραφομένας ἀπλῶς «Τῷ Φακρασῆ»². Ἐν τῇ ἐτέρᾳ αὐτῶν³ λέγει ὁ Κυδώνης· ἡμεῖς δὲ σε ἄνδρα τε ἡγούμεθα ἀγαθὸν καὶ τὴν νῦν πενίαν ἢ δυστυχίαν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θησαυρῶν ποιούμεθα γνώρισμα. Τὸ γὰρ τοιούτοις συνόντα σώζειν αἰεὶ τοὺς προσήκοντας λογισμοὺς, τοῦτ' ἀληθῶς εὐδαιμόνων· χρημάτων δὲ καὶ τοὺς πονηροτάτους ἴσμεν τὰς

πρου Κατάλογος τῶν ἐν Ἀγίῳ Ἐρει ἐλληνικῶν κωδικῶν. Ἐν Κανταβρυγίᾳ, 1895. Τόμ. Α' σ. 212 ἀρ. 7, σ. 358 ἀρ. 2. Τόμ. Β' σ. 100 ἀρ. 4492 (372), 14, σ. 269 ἀρ. 140. Κακῶς ἐν τῷ πλινγκι τοῦ Καταλόγου τούτου ἐν Τόμ. Β' σ. 568 συμπεριέλαβον τὴν συγγραφήν ταύτην τοῦ πρωτοστράτορος Φακρασῆ εἰς τοὺς κώδικας τῆς Ἐκφράσεως ὀφικίων τοῦ Ἰωάννου Φακρασῆ. — *Oriant Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale*. Ἐν Παρισίοις. 1888 Τόμ. Γ' σ. 403 (Supplement grec ἀρ. 1178) καὶ Table alphabétique σ. 158 ἐν λ. *Phacrasas protostrator* περὶ τοῦ κώδ. C (oislin) 100. — *Ihn. Hardt Catalogus codicum manuscriptorum graecorum Bibliothecae R. bavaricae*. Ἐν Μονάχῳ. 1822 Τόμ. Ε' σ. 413 (ἀρ. 554 φ. 125-140). — **Αθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως** Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Δ' σ. 49 (Μετοχίου Παναγίου τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρ. 5). — Ἐν τῷ κώδικι Οὐψάλης 28 ἐπιγράφεται μόνον «Φακρασῆ τοῦ κυρίου» ἀνευ προσθήκης τῆς λέξεως πρωτοστράτορος. Ἴδε *Étienne-Martin Notices sommaires des ms. grecs de Suède* ἐν τοῖς *Archives des missions 3e série* Τόμ. ΙΕ'. Ἐν Παρισίοις. 1889 σ. 343 (χωριστοῦ τεύχους σ. 55).

¹ Ἐχω ταύτην ἀντιγεγραμμένην ἐκ τοῦ φ. 206β-207α τοῦ Βουρνεϊανοῦ κώδικος 75 τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου, ὅπου φέρει τὸν ἀριθμὸν μ'. Δὲν σώζεται δ' ἐν τοῖς ἄλλοις κώδιξι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κυδώνη, περὶ ὧν ἴδε *G. Jorio L'Epistolario di Demetrio Cidone* ἐν τοῖς *Studi italiani di filologia classica* Τόμ. Δ' (1896) σ. 275 κ. ε.

² Ἡ μία σώζεται ὑπ' ἀρ. 109 ἐν τῷ αὐτῷ Βουρνεϊανῷ κώδικι, φ. 221α-β, ἡ δ' ἄλλη ἐν τῷ *Vaticanus graecus 678* καὶ τινι κώδικι τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης Μόσχας. Ἴδε *Jorio* ἐνθ' ἀν. σ. 282, ἔπου τὸ ὄνομα κακῶς τονίζεται Φακρασῆ.

³ Τῆ τοῦ Βουρνεϊανοῦ κώδικος.